

Jiří Večeřa

Zákon o soudních poplatcích a předpisy související. Komentář

Jedním z nejužívanějších právních předpisů v soudní praxi je bezesporu zákon o soudních poplatcích. Na první pohled velmi stručný a jednoduchý předpis (19 paragrafů a příloha) skrývá řadu „nebezpečných“ míst, na nichž lze při plavbě soudním řízením snadno ztroskotat. Proto je velmi výhodné mít při sobě zdatného lodivoda, který nás těmito nejistými vodami bezpečně provede.

Jiří Večeřa takovým lodivodem bezesporu je. Jeho desetiletá praxe v advokacii, poté v pozici asistenta soudce Nejvyššího správního soudu a nyní i na Ústavním soudu mu umožňuje vidět výklad a aplikaci zákona o soudních poplatcích z různých pohledů: účastníka řízení, soudce či soudního úředníka a konečně i ústavního právníka. Je totiž nutné vzít v úvahu právě tyto protichůdné přístupy, které se střetávají při používání tohoto předpisu: účastník se snaží minimalizovat často velmi citelné poplatkové břemeno, pracovníci soudů vidí agendu spojenou se soudními poplatky prostřednictvím každodenní soudní rutiny, zatímco ústavní právník střeží limity práva na spravedlivý proces a přístup k soudu, které může být nesprávnou aplikací právní úpravy soudních poplatků porušeno.

Komentář je tak cenný jak praktickými poznatky, jak správně splnit poplatkovou povinnost v řízení před civilními a správními soudy (jako příklad lze uvést zákonem sice neuváděnou, v praxi však používanou a akceptovanou možnost úhrady soudního poplatku prostřednictvím pokladny soudu, srov. komentář k § 8 odst. 4 zákona o soudních poplatcích, respektive str. 45 až 46 recenzované publikace), tak i bohatými odkazy na judikaturu soudů k jednotlivým výkladovým problémům (zajímavá je z tohoto hlediska analýza vývoje nahlížení civilních a správních soudů na otázku okamžiku rozhodného pro úhradu soudního poplatku, tj. zda lze poplatek považovat za uhrazený např. již odesláním okolovaného tiskopisu soudu, případně až jeho doručením soudu a znehodnocením kolků otiskem úředního razítka, srov. komentář k § 9 odst. 7, respektive str. 53 až 54 recenzované publikace). Za velmi přínosné lze ovšem považovat také ústavněprávní rozbory a odkazy na judikaturu Ústavního soudu tam, kde se právní úprava soudních poplatků může dostat do kolize s ústavně zaručenými základními právy (viz např. rozsáhlý komentář k problematice individuálního osvobození od soudních poplatků, § 138 občanského soudního řádu, respektive str. 151 až 164 recenzované publikace). Právě zde lze ocenit vynikající erudici autora kombinovanou se střízlivým věcným stylem.

Z hlediska struktury se komentář drží standardního schématu používaného i v ostatních publikacích vydávaných v edici Komentáře Wolters Kluwer. Domnívám se, že jednou z velmi užitečných částí komentáře je úvodní obecné pojednání o institutu soudních poplatků, které nad rámec obvyklého utilitárního pohledu na jednotlivá ustanovení zákona o soudních poplatcích přináší obšírnou informaci o členění soudních poplatků, funkcích soudních poplatků a systémových souvislostech ve vztahu k dalším odvětvím práva. Kromě podrobného komentáře k jednotlivým ustanovením zákona o soudních poplatcích dále

publikace věnuje dostatečnou pozornost i poznámkám k jednotlivým položkám sazebníku soudních poplatků, který je přílohou zákona o soudních poplatcích. Neméně významnou částí je dále komentář k dalším ustanovením především procesních předpisů s přímou vazbou na problematiku soudních poplatků (občanský soudní řád, soudní řád správní, jednací řád pro okresní, krajské a vrchní soudy, zákon o vyšších soudních úřednících apod.). Užitečný je i věcný rejstřík připojený na závěr publikace.

Z tematického hlediska bych rád vyzdvihl rozsáhlý komentář k právní úpravě osobního a věcného osvobození od soudních poplatků obsažené v § 11 zákona o soudních poplatcích. Jednotlivé položky především u vymezení věcného osvobození nejsou zcela jednoznačné a právem vznikají při jejich aplikaci určité nejasnosti. Tím více lze ocenit, že autor se této důležité oblasti věnuje na str. 69 až 90 a systematicky objasňuje jednotlivé sporné body právní úpravy osvobození od soudních poplatků, reakci zákonodárce na tyto aplikační rozpaky, především ovšem autor trpělivě pořádá mozaiku judikátů, které se těmito otázkami zabývaly. Autor tak zde např. zastává názor, že osvobození věcné či osobní nebrání účastníkovi v řízení požádat o individuální osvobození od soudních poplatků, které má širší dopad a je s ním spojeno větší množství procesních benefitů. Lze dodat, že tento doposud sporný názor potvrdila i recentní judikatura, vydaná již po uzávěrce rukopisu, a tudíž v komentáři nezmiňovaná (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 6. 2015, č. j. 4 As 130/2015-15, schválený též k publikaci ve Sbírce rozhodnutí Nejvyššího správního soudu).

Závěrem tedy můžeme pochválit autora za tento publikační počín vhodně doplňující odbornou literaturu, která dosud toto téma poněkud opomíjela (jediný dosud publikovaný komentář k zákonu o soudních poplatcích je z pera JUDr. Roberta Waltera). Nový komentář k zákonu o soudních poplatcích bude zajisté užitečným pomocníkem každého právníka, který si jej zakoupí do své příruční knihovny. Odborná veřejnost jej bude užívat o to častěji, že jeho elektronická verze je zařazena v nejrozšířenějším právním informačním systému ASPI, byť si můžeme postesknout, že není touto cestou přístupný pracovníkům justice, neboť dosud není zahrnut v obecné licenci zakoupené pro soudy Ministerstvem spravedlnosti.

Aleš Roztočil

Nejvyšší správní soud